కహ్వా

సంఘం అనేది ఒక పెద్ద యంత్రశాల. యంత్రశాలలో రకరకాల యంత్రాలు ఉంటాయి. కొన్ని మానవాభ్యుదయానికి తోడ్పడేవి- మరికొన్ని మానవ పతనానికి దారితీసేవి- మానవులు ఈ యంత్రాలలోని మరలు - పెూదాను, ప్రతిపత్తినిబట్టి మరలు పెద్దవిగాను, చిన్నవిగాను ఉండటం అతి సహజం - కాని అసలు మరలు లేకుండా యంత్రమే ఉండదు. ఒకమర చెడిపోతే దానిస్థానాన్ని ఒక కొత్త మర తీసుకుంటుంది. అప్పుడు చెడిపోయిన మరకు ఎట్టి విలువాఉండదు. నిలువలో మరలు ఎక్కువగా ఉంటే మరల విలువ తగ్గిపోతుంది. సముచిత స్థానంకోసం, మరలు ఒకదానితో ఇంకొకటి పోటీపడవలసివస్తుంది. పోటీలో గెలు పొందిన మరకు మాత్రమే యంత్రంలో తగినస్థానం లభిస్తుంది. ఇక తక్కిన మరలు అవకాశంకోసం నిరీక్షించాల్సి ఉంటుంది. అవకాశం ఎప్పుడు దొరుకుతుందో ఏమో చెప్పలేము. కాని అవకాశం ఏనాటికైనా రాక మానదనే ఆశతో మరలు, తమ తమ Chance కోసం ఎదురుచూడక తప్పదు. ఎదురుచూడకపోతే ఆ అవకాశం తరువాతి మరకు దొరుకు తుంది. అప్పుడు విచారించి ఏమీలాభం ఉండదు. ఇదీ మన జీవిత రహస్యం.

ఒకరోజు లేచీ లేవడంతోనే నాకు బాగా ఆకలివేసింది. కాల కృత్యాలు తీర్చుకుని ఆత్మారాముడిని సంతృప్తిపరచడంకోసం, కాఫీ దేవాలయంవేపు బయల్దేరాను. ప్రధానార్చకుడు గుమ్మానికి ఎదురుగా ఒక టేబుల్‌దగ్గర కుర్చీలో కనపడ్డాడు - కైంకర్యానంతరం అతనికి దక్షిణ సమర్పించిగాని, మనం బయటపడడానికి వీలులేదు. ఆనాడు దేవాల యంలో భక్తులు క్రిక్కిరిసిఉన్నారు. ఎక్కడా కూర్చొనడానికికూడా చోటులేదు. ప్రధానార్చకుడిని చోటుకోసం అడిగితే, మహా మహా భక్తు

లంతా అన్నపూర్ణాదేవి కటాక్షంకోసం ఎంతోకాలంనించి, ఏకాగ్రతతో "క్యూ"లో నిలబడి ఉన్నారనీ, "మీరు" కూడా శ్రద్ధాళువులై నిలబడక తప్పదని సెలవిచ్చారు. భారతావనిపై అన్నపూర్ణాదేవి కటాక్షవీక్షణం తొలగిపోయిన రోజులివి. అర్చకుడిసూచనను తోసివేస్తే, పాదచారులమై ఇంకొక దేవాలయానికి వెళ్ళవలసి ఉంటుందని, ఏ దేవాలయంలోనైనా భక్తులసంఖ్య ఇంతకంటె తక్కువేమీ ఉండదనీ, మొండికేసివెళితే మనం యిడ్లీ, టీ, కాఫీగతప్రాణులం గనక అసలు తీర్థప్రసాదాలకే మోసం రావచ్చుననీ చేసేదేమీలేక ఆ "క్యూ" లో నిలబడ్డాను. సెకెండ్లు నిమిషాలుగా మారుతున్నాయి. కాలచక్రం మహావేగంగా ముందుకు పరిగెడుతున్నది. ఆలస్యంగావచ్చినా, కొందరు దౌర్జన్యంచేసి "క్యూ"లో ముందుకు తోసుకొని వెడుతున్నారు. కాని "క్యూ" ముందుకు సాగే లక్షణ మేమీ కనపడదు. స్వార్థపరులు ప్రగతిని అడ్డగిస్తున్నారు. చివరికి వారి స్వార్థమే వారిని బెడిసికొడుతుంది. అది ఏనాటికైనా తప్పదు. కాంగ్రెస్‌లో కొంతకాలం పనిచేసి, సత్యాహింసల్ని అలవరచుకున్నాను. కనక ముందుకు తోసుకొని వెళ్ళడానికి, దౌర్జన్యరూపేణా నేను సాహసించ లేకపోయాను. దౌర్జన్యానికి ఆక్షేపణసూచకంగా 'క్యూ'లోంచి తప్పుకుందా మనుకున్నాను. కాని ఇంట్లో ఇల్లాలు లేకపోవడంవల్ల వెనుకంజ వేయ వలసి వచ్చింది.

ఒకతను 'క్యూ' విడిచి అన్యాయంగా ముందుకు తోసుకొని వెడుతుంటే 'చూడండి అతను ఎంత దౌర్జన్యం చేస్తున్నాడో!' అని పక్కనున్న మనిషితో అన్నాను.

"ఎవరి దౌర్జన్యం వాళ్ళనే బెడిసికొడుతుంది." అని నాపక్కనున్న మనిషి సమాధానం చెప్పాడు.

మనది ఆధ్యాత్మిక దేశంగనక దౌర్జన్యం జరిగినా చూసీ చూడనట్లు నలుగురితోపాటు నేనూ మౌనం వహించాను.

తరువాత తీర్థప్రసాదాలు పుచ్చుకొని దేవాలయంలోంచి బయట పడ్డాను. అప్పటికే తొమ్మిది దాటింది. ఆనాటికి ఇక భోజనానికి జలాంజలులు వదిలి దుస్తులు వేసుకొని ఆఫీసుకు బయల్దేరాను.

* * * *

హైద్రాబాద్ ఒక పెద్దనగరం - దానిని City of distances అంటారు. ఒకమూల మాయిల్లుఉంటే, ఇంకొకమూల ఆఫీసువుంది. నడిచి వెళ్ళడానికి అధమం ఒకగంట పడుతుంది. భోజనంలేక అప్పటికే శరీరం నీరసంగాఉంది. ఆఫీసుకు నడిచివెడితే, శోషవచ్చి దారిలో పడిపోతా నేమోననే భయంవేసి, మాయింటి పక్కనేఉన్న Bus stand దగ్గర ఆగిపోయినాను. నా ఖర్మంకాలి, ఆరోజు అక్కడకూడా ఒక "క్యూ" ప్రత్యక్షమైంది. "క్యూ"లో వందకుపైగా జనంఉన్నారు. రంగురంగుల దుస్తులతో, వంకరటింకరగా "క్యూ" చూడ ముచ్చటగాఉంది. 'క్యూ'లో నిలబడడం కొందరికి గ్రామోఫీ—అందువల్ల వారు తామరాకుపై నీటి బొట్టువలె "క్యూ"కి అందకుండా, ముందుకో, వెనక్కో నిలబడుతారు. సుశిక్షితంగా మెలగడం వారికి గిట్టదు. అలా ఎందుకు నిలబడ్డారని వారిని అడిగేవారెవ్వరూ ఉండరు. భారతావని ప్రజాస్వామిక దేశం-సమావేశ ఉపన్యాస స్వాతంత్ర్యాలవలె, వారికి ఎక్కడబడితే అక్కడ నిలబడ డానికి హక్కువుంది. "కాదంటే" మనం వారి స్వాతంత్ర్యాన్ని అపహ రించినవాళ్ళ మవుతాము—

వందకుపైగా జనంగల "క్యూ"ని చూడడంతోనే, నాకు గుండెలు జారిపోయినాయి.

ఆఫీసుకు "నడిచా" వెళ్ళలేను- "క్యూ"లో గంటల తరబడి "నిలబడనూ" లేను—Hamlet పడ్డ అవస్థలో పడ్డాను - "క్యూలో నిలబడడమా? లేక నడిచివెళ్ళడమా?"అని- నడిచివెళ్ళాగూ వెళ్ళలేను కనుక, చివరకి "క్యూ"లో నిలబడడానికే నిశ్చయించాను.

మాఊళ్ళో మాకుమల్లేనే మా బస్సులదికూడా చాలా విచిత్రమైన "నడవడి". వస్తే ఒకేమాటు, ఒకటి తరువాత ఇంకొకటిచొప్పున, రాజలీవిగా, వరసగా పదిబస్సులు వస్తాయి. రాకపోతే గంటల తరబడి అసలే రావు. ఇది ప్రజాస్వామికయుగం కనుక మాకుమల్లే నాటికికూడా రాకపోకల విషయంలో సంపూర్ణస్వేచ్ఛఉంది. రాకపోతే సమయానికి ఎందుకు రాలేదని వాటిని అడిగేనాథుడు ఎవ్వడూఉండడు. నాథుడంటూ ఒకడున్నా అతనిమాట అవి లక్ష్యపెట్టవు. వస్తే Stage కి వందగజాల ముందో, లేక వందగజాల వెనకాలో నిలుస్తాయి. ప్రయాణీకులనుదింపి, చోటుఉన్నా ఇతర ప్రయాణీకులను తీసుకోకుండానే వెళ్ళిపోతాయి. బస్సుచప్పుడు వినబడ్డంతోనే, "క్యూ"లో ఒక గొప్ప సంచలనం బయల్దేరుతుంది. మొదట సుషుప్తిలోవున్న శ్రేణి, అంటే "క్యూ", Bus దర్శనభాగ్యం కలగడంతోనే జాగ్రదవస్థలోకి వస్తుంది. ఉద్రేగాన్నీ, ఉక్రోషాన్నీ కక్కుతుంది. ఆగ్రహావేశాల్ని కనపరుస్తుంది. దుమ్ములో, పొగలలో యావత్తుశ్రేణీ బస్సుపై విరుచుకుపడుతుంది. జనసమూహం కోతుల దామెరగా మారుతుంది. పక్కలనించి ఎక్కేవాళ్ళు కొందరు- వెనకాముందులనించి ఎక్కేవాళ్ళు మరికొందరు - తోసుకొని వెళ్ళడంలో జాతి మత లింగ విభేదాలు వుండవు - ప్రజాస్వామికాదర్శాలు, నగ్నంగా కళ్ళెదుట కనబడుతాయి. "క్యూ" చివరవున్న మనిషి, బస్సులో మొదటి "సీటు"లో ఉంటాడు. "క్యూ" మొదటవున్న మనిషి, బస్సుకి వందగజాల ఎడం అవుతాడు. ఇంతలోకే బస్సు వెళ్ళిపోతుంది. రెడ్డివచ్చే మొదలాడన్నట్లు, మళ్ళీ కొత్తగా "క్యూ" ఏర్పడుతుంది. అప్పుడు ఏవ్యక్తి కూడా "క్యూ"కి అతీతం కావడానికి వీలులేదు. అతీతం అవుతే, వున్న కాస్త అవకాశం చేతులారా జారవిడుచుకోవాల్సి వస్తుంది.

అప్పట్లో నాలుగు బస్సులు వచ్చాయి- నాలుగూ వెళ్ళిపోయినాయి. నాలుగుసార్లు క్యూలుఏర్పడినాయి. కాని చివరవరకూ నేను "క్యూ"ని వదిలి

ఉండలేక పోయినాను - దయ్యాలు లేవని ఇతరులకి నమ్మకంగాచెప్పి, మనంమాత్రం భయపడకుండా ఉండలేనట్లు - దేవుడులేడని నమ్మిన నాస్తికుడు, ఎందుకైనా మంచిదని దేవాలయం కనపడడంతోనే, "మెకానికల్"గా దండం పెట్టినట్లు - ఆరోజు Necessary Evil గా "క్యూ" నా వెంటబడింది. అయిదోసారి సాధించి ఏదోవిధంగా బస్సు ఎక్కాను- జుట్టూ, కనుబొమలూ దుమ్ముతో నిండిపోయినాయి. టోపీ క్రిందపడిపోయింది. పోటీలో ఉత్సాహం, త్యాగం ఎందుకు ఉంటాయో తెలియదు- ఆఫీసులో మాటకిముందు ఆఫీసర్ నన్ను పిలవడం కద్దు. నాలో ఏదో విశిష్టత ఉండికాదు- అతని అధికార గర్వాన్ని నాపై ప్రయోగించి నా దాస్యవృత్తిని నాకు కళ్ళకి కట్టినట్లు చూపడానికి, టోపీ లేకుండా అతనిముందుకు వెళ్ళడం బాగుండదని లోచి సెలవుచీటీ వ్రాసి హెడ్‌గుమాస్తాకి యిచ్చాను. నా అవతారంచూచి "ఏమిటిదని?" అతను అడిగాడు. "మరేమీలేదు - ఒంటినిండా దుమ్ము అయింది. ఇది "క్యూ" ప్రభావమని చెప్పాను - అతను ఒకవింత మృగాన్ని చూచినట్లు నావేపు చూచాడు- అతనిటేబుల్‌పైన నాకు Seniority list కనపడింది. దానిలో ఒకఉద్యోగి పేరు తరువాత, ఇంకొక ఉద్యోగిపేరు వ్రాసివుంది. అక్కడ కూడా ఒక"క్యూ" ప్రత్యక్షమైనందుకు విచారంతో గుండె బరువెక్కింది. ఇక ఈ "క్యూ" నించి మానవమాత్రుడికి విముక్తి ఉండదని లోచింది. జీవితావసరాలవలె, ఈ "క్యూ" పద్ధతి, ఒక అవసరంగా మారింది.

"క్యూ"కి దడిసి కాలినడకనే, ఆఫీసునించి యింటికి తిరిగివచ్చాను.

* * * *

మధ్యాహ్నం ఒక కునుకుతీసి లేచేసరికి, శరీరం తేలికగా కనపడింది. ఉత్సాహం వెల్లివిరిసింది. తీసుకోక, తీసుకోక ఆనాడు సెలవు తీసుకున్నాను. మళ్ళీ మళ్ళీ సెలవు అడిగితే దొరకదు. జన్మకు ఒక శివరాత్రి వలె సెలవు లభించింది. కనుక ఆరోజు హాయిగా గడపాలనుకున్నాను.

"హాయిగా గడపడమంటే, ఏమిటని" ఆలోచించాను. మూడవతరగతి గుమాస్తాకు, సినిమాకి వెళ్ళడంతప్ప, హాయిగా గడపడానికి, యితర వ్యాసంగమేమీ ఉండజాలదని తోచింది. పత్రిక తిరగవేస్తే, Royal లో "The best years of our lives" నడుస్తున్నదని తెలిసింది. "మనదీ ఒక బ్రతుకేనా? ఇవేనా మన మంచిరోజులని?" నిస్పృహకలిగింది. ఇది చాలా గడ్డుసమస్య-దీనినిగూర్చి ఆలోచించి లాభంలేదనితోచి, కాలినడకని Royal కి వెళ్ళాను. Royal లో ప్రతికిటికీదగ్గర నాకు ఒకపెద్ద "క్యూ" కనపడింది. ఏడుఅణాల కిటికీదగ్గర, పన్నెండణాల కిటికీదగ్గరికంటె రెండింతల జనం కనపడింది. రూపాయి రెండణాల కిటికీదగ్గర జనం కొంచం తక్కువగాఉంది. పైగా ఆ "క్యూ"లో యిద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలు కూడా ఉన్నారు. క్యూని ఎంత అసహ్యించుకున్నా, భౌతికాకర్షణలకి దాసుడినై, చివరికి అదే క్యూలో వెళ్ళి నిలబడినాను.

మా "క్యూ"లో ఒకయువకుడి ప్రక్కన ఒకఅందమైన అమ్మాయి నిలబడిఉంది. యువకుడు సూటిగా ఆ అమ్మాయి కళ్ళల్లోకి చూస్తున్నాడు. యువతి Receptive గా, అతనిచూపులకి తనచూపులతో మారు పలుకుతున్నది. కొంతకాలం చూపులతో మాటలు నడిచాయి. ఆ తరువాత మాటలకి, మాటలు బదులుపలికాయి. ఏదో అవ్యక్తానందాన్ని అనుభవించడంకోసమన్నట్లు, వారు మరికొంతకాలంతరువాత "క్యూ" ని విడిచి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినారు. అవ్యక్తానందాన్ని అనుభవించడంకోసం "క్యూ"ని వదలివెళ్ళడం అవసరమేమోనని, నాకు తోచింది.........

మెదడు గిర్రున తిరిగింది..."క్యూ" రూపంలో ఆలోచనా పరంపరలు నా మెదడును చుట్టివేశాయి......క్రమేణా ఈ ఆలోచనలు, ఒక నిర్దుష్టస్వరూపాన్ని పొందాయి.........

చావుబ్రతుకులనుబట్టిచూస్తే, మానవులంతా, మానవమాత్రులుగా, ఒక "క్యూ" లో యిముడుతారు. ఒకరితరువాత ఒకరు పుట్టడం, చివరికి గిట్టడం - దీనిని మానవమాత్రుడెవ్వడూ, ఇంతవరకు తప్పించుకోలేదు- "క్యూ" పద్ధతి అది మానవుడితో పుట్టింది - మానవ ప్రళయంతో అంత మొందుతుంది.

ప్రపంచమంతా "క్యూల మయం- ఇందులో కొన్ని సహజమైనవీ, మరికొన్ని కృత్రిమమైనవి___

ఆదికవి వాల్మీకి కవుల "క్యూ"లో మొదటివాడు- ఈ "క్యూ" ఇంకా అంతంకాలేదు - కవిత్వం చచ్చి వూరుకున్ననాడు అంతమొందుతుంది. ఇదేవిధంగా, సంఘ సంస్కర్తలది ఒక క్యూ-విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తలది మరొక "క్యూ".

మానవమాత్రులు ఈ క్యూలని తప్పించుకోలేరు - సహజాసహజ ప్రసక్తి అటుంచి మరలు యంత్రంలో యిమిడినట్లే వారు ఏదో ఒక "క్యూ"లో యిమడక తప్పదు.

సహజమైన "క్యూ"లు ప్రగతిని ఆహ్వానిస్తాయి - మానవాభ్యుదయానికి సుస్వాగతం చెబుతాయి. మానవునిలో, క్లిష్టపరిస్థితుల్ని అధిగమించే శక్తినీ, ఉత్సాహాన్ని జాగరితం చేస్తాయి.

చీకటిబజారువర్తకులు, మతగురువులు, బూటకపు రాజకీయవేత్తలు, దోపిడిదారులు, హంతకులు, కృత్రిమమైన "క్యూ"లు ఏర్పర్చుకొని మానవాభ్యుదయానికి హానికరంగా పరిణమిస్తున్నారు- బ్రాహ్మలూ, రెడ్లూ, హరిజనులూ మొదలైన కృత్రిమమైన గోడల్ని నిలబెట్టి, సోదరమానవుల మధ్య చీలికల్ని ఏర్పరుస్తున్నారు. ఈ కృత్రిమమైన "క్యూలు ఆమూలాగ్రంగా నశించడం అవసరమని నాకు తోచింది. వాటిని మూలవిచ్ఛేదం చేయడం మనధర్మమని, హృదయం హోరెత్తింది. ఆ అదృష్టం మనకి ఏనాటికైనా పడుతుందా? "ఏమోనని" ప్రస్తుతం నాహృదయం నిరాశతో మూల్గుతున్నది......